

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1995/15

Karar Sayısı : 1995/55

Karar Günü : 5.10.1995

R.G. Tarih-Sayı :18.02.2000-23968

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 6. İcra Ceza Hakimliği

İTİRAZIN KONUSU : 9.6.1932 günlü, 2004 sayılı "İcra İflas Kanunu"nun 354. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 36. ve 38. maddelerine aykırılığı savı ile iptali istemidir.

I- OLAY

Mal beyanında bulunmamak suçundan verilen cezanın Yargıtay'ca onanarak infazı aşamasında borcun ödenmesi ve müştekinin şikâyetinden vazgeçmesi üzerine davaya bakmakta olan mahkeme, İcra iflas Kanunu'nun 354. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptali için doğrudan başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- Yasa Kuralları

1- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 354. maddesi şöyledir:

"Kanunun bu babında yazılı suçlardan takibi şikâyete bağlı olanların müştekisi feragat eder veya borcun itfa edildiği sabit olursa dava ve bütün neticeleriyle beraber ceza düşer.

Ancak kendi temyizi neticesinde haksız çıkan borçlunun birinci fıkrada yazılı hallerde yalnız cezasının yarısı düşer."

2- İlgili Yasa Kuralları

2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun ilgili görülen maddeleri şunlardır:

1-"MADDE 74- Mal beyanı, borçlunun gerek kendisinde ve gerek üçüncü şahıslar yedinde bulunan mal ve alacak ve haklarında borcuna yetecek miktarın nevi ve mahiyet ve vasıflarını ve her türlü kazanç ve gelirlerini ve yaşayış tarzına göre geçim membalarını ve buna nazaran borcunu ne suretle ödeyebileceğini yazı ile veya şifahen icra dairesine bildirmesidir."

2- "MADDE 75- İtirazının iptaline veya kat'i veya muvakkat surette kaldırılmasına karar verilen borçlu, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren üç gün içinde yukarıdaki maddede gösterildiği üzere beyanda bulunmaya mecburdur.

İptal veya kaldırma kararı borçlunun vicahında verilmiş ise bu müddet, kararın tefhiminden başlar."

3- "MADDE 337- (Değişik: 18/2/1965-538 md.)

Müddeti içinde beyanda bulunmak üzere mazereti olmaksızın icra dairesine gelmeyen veya yazılı beyanda bulunmayan borçlular, alacaklının şikâyeti üzerine, tetkik mercii tarafından on günden bir aya kadar hafif hapis cezasıyla mahkum edilir. Borçlunun haczi kabil mallarını alacaklının bildiği veya bilmesi lazım geldiği ispat olunursa borçluya ceza verilmez.

162, 209, 216 ncı maddeler hükümlerine muhalefet eden müflis hakkında da iflas idaresinin vereceği müzekkere üzerine tetkik mercii tarafından aynı ceza hükmolunur."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1- "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2- "MADDE 36.- Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

3- "MADDE 38.- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Suç ve ceza zamanaşımı ile ceza mahkûmiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.

Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.

Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsidir.

Genel müsadere cezası verilemez.

İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.

Vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye geri verilemez."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet Necdet SEZER, Haşım KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütfi F. TUNCEL'in katılmalarıyla 28.3.1995 günü yapılan ilk inceleme toplantısında; dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, mahkemenin başvuru kararı ve Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen ve ilgili görülen yasa kuralları ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

İcra İflâs Kanunu'nda borçluya mal beyanında bulunma zorunluluğu getirilmiş, bu gereğe uymama ise 337. maddede suç sayılarak cezalandırılmıştır.

İtiraz konusu 354. madde de ise, İcra İflâs Kanunu'nun 16. babda yazılı suçlardan takibi şikâyeteye bağlı olanların müştekesi feragat eder veya borcun ödendiği sabit olursa dava ve hükmedilmişse ceza bütün sonuçları ile düşeceği, ancak, kendi temyizi sonucunda haksız çıkan borçlunun birinci fıkrada yazılı hallerde cezanın yarısının düşeceği öngörülmüştür.

Maddenin gerekçesinde fıkranın amacı, borçluyu borcunu ödemeye teşvik etmek ve temyiz hakkının kötüye kullanılmasından alıkoymak olarak açıklanmıştır

Mahkeme, İcra İflas Kanunu'nun 354. maddesinin ikinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 36. ve 38. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 36. maddesinde, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle, yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu, hiç bir mahkemenin, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiş; 13. maddesinde de temel hak ve özgürlüklerin; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak yasa ile sınırlanabileceği bu sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve amaçları dışında kullanılamayacağı öngörülmüştür.

354. maddenin birinci fıkrasında, borcun ödenmesinin ya da müştekinin feragatinin davayı, cezaya hükmedilmişse cezayı düşüreceği belirtilmiş; ikinci fıkrada ise temyizi sonucunda haksız çıkan borçlunun yukarıdaki durumlar gerçekleşse bile yalnızca cezasının yarısının düşürüleceğinin öngörülmüş olması, temyiz yoluna başvurmaya getirilmiş bir sınırlamadır.

Mahkemelerden verilen kararların kesin olup olmaması ve kanun yoluna başvurmaya ilişkin düzenlemeler, yöntem yönünden kuşkusuz yasakoyucu tarafından takdir edilecektir. Ancak, takdir yetkisinin, Anayasa'da belirlenen kurallara uygun olarak ve özellikle de hak

arama özgürlüğüyle bağdaşacak biçimde bunun özüne dokunulmadan düzenlenmesi zorunludur.

İtiraz konusu kuralın kamu düzenini ve kamu yararını korumak amacıyla kişinin hak arama özgürlüğünü bir ölçüde güçleştirmekte ise de, kişileri bu hakkı kullanmaktan tümüyle yoksun bıraktığı söylenemez. Haklılığına inanan borçlunun, bu kararı her zaman temyiz edebileceği kuşkusuzdur. İtiraz konusu kural kötü niyetle bu yolu kullanacaklara bir uyarı niteliği taşımakta, böylece hakkın kötüye kullanılmasını önleyerek kişi yararı ile toplum yararı arasında bir denge sağlamaktadır.

Kanun yoluna başvurma, hak arama özgürlüğü ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen "kamu düzeni" ve "kamu yararı" amacı ile hak arama özgürlüğüne getirilen bu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. İptal isteminin reddi gerekir.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyetinin sosyal bir hukuk Devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devletinin temel niteliği, tüm devlet faaliyetlerinin hukuk kurallarına uygun olmasıdır. Hukuk devleti, insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu âdil bir hukuk düzeni kuran ve bu düzeni sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, tüm eylem ve işlemleri hukuka uygun olan ve yargı denetimine bağlı bulunan devlettir.

"Sosyal Devlet" ise, hukuk devletini belirleyen ilkelere koşut olarak, insan hak ve özgürlüklerine saygı gösteren, kişinin huzur ve refahını gerçekleştiren ve bunları güvence altına alan, kişi ile toplum yararları arasında denge kuran, emek ve sermaye ilişkilerini dengeli biçimde düzenleyen, özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayan, çalışanların insanca yaşaması, çalışması ve kendisini geliştirmesi için sosyal, ekonomik ve malî önlemler olarak adaletli bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeyi amaç edinen devlettir. Temyiz yolunun hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu olan hak arama özgürlüğü ile ilişkisi tartışmasızdır.

Ancak, itiraz konusu kuralla getirilen sınırlama, hukuk devleti ilkesine aykırı olmadığı gibi alacak borç ilişkilerinin alacaklı aleyhine bozulmasını, bu dengenin bozulmasından tüm toplum düzeninin zarar görmesini önlemeye yönelik bulunduğundan sosyal devlet ilkesine de aykırı değildir. Bu nedenle, itirazın reddi gerekir.

İtiraz konusu kuralın suç ve cezalara ilişkin esasların düzenlendiği Anayasa'nın 38. maddesiyle bir ilgisi görülmemiştir.

Güven DİNÇER ve Lütfi F. TUNCEL bu görüşlere katılmamışlardır.

VI- SONUÇ

9.6.1932 günlü, 2004 sayılı "İcra İflas Kanunu"nun 354. maddesinin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Güven DİNÇER ile Lütfi F. TUNCEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 5.10.1995 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU
Üye	Üye	Üye
İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER
Üye	Üye	Üye
Haşim KILIÇ	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	

KARŞIOY YAZISI

İcra İflas Yasası'nın 354. maddesinin birinci fıkrasında, bu Yasa'nın 16. babında yazılı suçlardan takibi şikayete bağlı olanların yakınıcısının feragat etmesi ya da borcun ödendiğinin sabit olması halinde, davanın ve hükmedilmişse cezanın bütün sonuçları ile düşmesi öngörüldüğü halde, ikinci fıkrasında, kendi temyizi sonucunda haksız çıkan borçlunun birinci fıkra yazılı haller için, yalnızca cezanın yarısının düşmesi öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde kurala bağlanan hukuk devleti ilkesi, Devletin bütün organlarının üzerinde hukukun mutlak bir egemenliğinin olması, yasakoyucunun Anayasa ve hukukun üstün kuralları ile bağlı olması anlamına gelmektedir. Hukuk devleti, genel anlatımı ile, insan haklarına saygı gösteren, bu hakları koruyucu adil bir hukuk düzenini kuran ve bu düzeni sürdürmekle kendisini yükümlü sayan, tüm eylem ve işlemlerinde hukukun evrensel kurallarına uyan ve yargı denetimine bağlı olan devlettir.

Hak arama başlıklı Anayasa'nın 36. maddesinde, herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanarak yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak sav ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

İcra İflas Yasası'nın birinci fıkrasında, borcun ödenmesinin veya müştekinin feragatının davayı, cezaya hükmedilmişse cezayı düşüreceğinin belirtilmiş olmasına karşın, itiraz konusu ikinci fıkrasında, kendi temyizi neticesinde haksız çıkan borçlunun birinci fıkrada belirlenen durumlar gerçekleşse bile yalnızca cezasının yarısının düşürüleceği kurala bağlanmıştır. Böylece temyiz yoluna başvurulmuş olması, adeta bir cezalandırma nedeni olarak kabul edilmiştir.

Böyle bir düzenleme, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinin kurala bağlandığı 2. ve Hak arama özgürlüğünün kurala bağlandığı 36. maddesine açıkça aykırılık oluşturur ve demokratik toplum düzeninin gerekleriyle de bağdaşmaz.

İtiraz konusu düzenlemeyi, Anayasa'nın 13. maddesindeki "kamu yararı" ve "kamu düzeni" sınırlamaları ile uyumlu bulmak da olanaklı değildir.

Bu nedenlerle, çoğunluğun red kararına katılmıyoruz.

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
Lütfi F. TUNCEL